

W
**ДОШКІЛЬНЕ
ВИХОВАННЯ**

2
ЛЮТИЙ
1975

Збагачення й уточнення словника з допомогою ігор

Є. КРИВЕНЧУК
(м. Болехів
Івано-Франківської
області)

Завдання розвитку мови дітей — одне з найважливіших у навчально-виховній роботі дитячого садка. Педагоги, працюючи з дітьми дошкільного віку, мають вести свою роботу цікаво, в доступній формі, підтримуючи і спрямовуючи їхні інтереси, розширюючи уявлення. Поряд із розвитком і вдосконаленням мови кожного вихованця на заняттях і в повсякденному житті можна досягти хороших успіхів в усуненні виявлених недоліків вимови через гру. І чим цікавіші й різноманітніші ігри, тим більшу роль відіграють вони у розвитку дітей, у збагаченні й уточненні словесного запасу, формуванні правильної, чистої мови.

Великий російський педагог К. Д. Ушинський зазначав, що рідна мова є скарбницею всіх людських знань. Будь-яке розуміння, на його думку, починається зі слова, крізь нього проходить і до нього повертається. Ось чому дуже важливо, щоб дошкільнята за час перебування у дитячому садку оволоділи відповідним запасом слів рідної мови, від рівня якого залежить успішне навчання їх у школі.

Удосконалювати мову дітей вихователі мають змогу через планове проведення ігор, якими потрібно керувати так, щоб кожна залишала у дитячій пам'яті потрібний слід, позначалася на словниковому рості, уточнювала вимову слів.

У цій статті ми опишемо досвід роботи вихователів дошкільних закладів Долинського району по використанню рухливих ігор для збагачення й уточнення дитячого словника.

Крім педагогів, які працювали під керівництвом логопеда над постановкою дефектних звуків, велику допомогу у вивченні впливу рухливих ігор на розвиток словесного

запасу дітей надавали вихователі-методист дитячого садка «Сонечко» м. Долини О. О. Бірюкова, завідувачі дитячими садками «Берізка» селища Вигоди Г. А. Чиркова та «Зірочка» м. Болехова Н. С. Мудрицька.

У згаданих дошкільних закладах поряд із проведенням відповідних мовних ігор протягом року велася логопедична робота з дітьми-логопатами, вихователі у спеціальних зошитах записували спостереження за розвитком звуковимови дітей, добре знали, які вправи потрібно давати в кожному окремому випадку, й фіксували одержані результати.

Ігри, які проводилися з дітьми, полегшували запам'ятовування слів й удосконалювали їхню вимову. Наприклад, у грі «Назви ім'я сусіда праворуч, ліворуч» дошкільнята не лише привчалися правильно називати імена своїх товаришів, а також закріплювали поняття «праворуч — ліворуч». Вихователі, керуючи грою, мав змогу закріпити вимову звуків, над постановкою яких велася робота з дітьми-логопатами. Так, на його прохання діти висували губи наперед і повторювали імена *Шура, Наташа, Маша, Саша* та ін. Далі вони ділили на склади слово *Саша*, перший склад — *Са* — вимовляли в усмішці, показуючи зуби, на другий склад — *ша* — витягали губи наперед. При вимові слова *Роман* діти вправлялися у вібрації кінчика язика і т. д. Вправи на постановку звука Ж дошкільнята виконували без особливих труднощів. Поступово всі ці звуки були введені в їхню мову.

Були проведені батьківські збори, на яких обговорювалася робота над розвитком і удосконаленням дитячої мови, батьки тих дітей, які мали недоліки звуковимови, одер-

жали відповідні поради щодо постановки дефектних звуків.

Спільна робота педагогів, логопеда і батьків позитивно вплинула на формування правильної мови вихованців, збагачення й уточнення їхнього словника.

Велику увагу питанню розвитку дошкільнят з допомогою ігор надає вихователька дитячого садка «Зірочка» м. Болехова М. І. Федьків. Педагог з двадцятирічним досвідом, вона виробила свою систему в удосконаленні і збагаченні дитячої мови. Її вихованці мають добре розвинену мову, великий запас слів. Це досягається завдяки тому, що всі заняття, які проводить Марія Іванівна, цікаві, доступні дітям. Матеріал для речень, бесід вона добирає відповідно до теми й мети заняття. Ось коротко одне з них, проведене у підготовчій групі.

Програмовий зміст: закріпити знання дітей про речення. Виховувати увагу при вимові звука Ш, вчити виділяти місце звука Ш у слові (на початку, всередині, в кінці).

Матеріал: демонстраційні картинки, іграшки; картина для складання речень, макет магазину для гри.

Хід заняття

Після закріплення дітьми відомостей про речення та склад його ведеться робота з картинками: показуючи їх, діти складають речення й називають зображеного хлопчика чи дівчинку таким ім'ям, щоб у ньому був звук Ш («Шура поливає квіти», «Саша читає книжку», «Маша грається з кішкою», «Наташа мие посуд», «Маша пришиває гудзик»).

Із названих речень вихователька виписала слова *Шура, Саша, Маша, Наташа, кішка*, діти з її допомогою визначили місце звука Ш у них. При повторенні цих слів була уточнена їх артикуляція.

Далі проводилася гра «Спіймай звук у слові»: вихователька називала речення, а діти плескали в долоні, коли чули у слові звук Ш («На Мишкові нова шапка й шуба», «Шапка лежить на столі», «Саша допомагає Шурі одягти шубу», «Кішка сидить на вікні» та ін.); діти придумували слова, у яких є звук Ш, визначали його місце.

Закріплювався матеріал у грі «Магазин». Правила гри: іграшки, картинки можна купити тоді, коли скажеш, на який звук починається і закінчується назва іграшки, предмета, зображеного на картинці. Іграшки для магазину: шафа, м'яч, Мишко, матрешка, машина. Картинки: шарф, шуба, вишня, груша, яблуко, апельсин, виноград, сливи та ін.

Позитивним у роботі виховательки є також те, що вона вміло спря-

мовує дитячу допитливість, виховує бажання довідуватися нове про навколишній світ, навчає своїх вихованців бути спостережливими, уважно приглядатися до предметів навколо, розрізняти їх за величиною, кольором, вслухатися у розмаїття звуків природного оточення.

У процесі виховання такі спостереження, які проводить М. І. Федьків, широко використовуючи ігрові моменти, привчають дітей до вільного спілкування, викликають постійну потребу у словах не лише загальних, а й у конкретних, образних, що робить мову точнішою, багатшою, милозвучнішою. Вихователька розвиває у дошкільнят увагу до власного мовлення і мови товаришів, зокрема до вимови звуків і слів, до порядку слів у реченні, логічного наголосу в ньому. Її випускники ідуть до школи добре підготовлені до оволодіння грамотою, мають розвинений фонематичний слух, вміють визначати місце контрольного звука у словах, правильно розмішувати слова у реченнях. Дефекти вимови у дітей-логопатів зведені до мінімуму.

Удосконаленню мови вихованців дитячих садків, збагаченню словника допомагало також систематичне використання у нашій роботі з дітьми рухливих ігор з відповідними словами. Впливаючи на динаміку рухової сфери дитини та її емоційний стан, такі ігри активізують і мовну діяльність, вправляють у вимові окремих звуків. Наводимо деякі з них.

«Дзига»

(Закріплення вимови звуків З, ДЗ)

Діти стають у коло. Одного з них обирають дзигією. За сигналом вихователя ходять по колу і промовляють:

Зу-зу-зу, зу-зу-зу,
Дзигу зараз заведу.
Дзигі, дзигі, пошукай,
Кого хочеш, вибирай!

Дитина-дзига бігає всередині, промовляючи: з-з-з, (з-з-за, з-з-зо, з-з-зу, з-з-зе залежно від завдання).

У цій грі уточнюються слова: дзига, іграшка, коло, хоровод; крутиться, дзижчить, клацається, ходить, повертається.

«Веснянка»

(Закріплення вимови звуків С, З, Ц)

Діти водять хоровод, промовляючи:

Ішла весна-красна
В зеленій хустинці,

Несла весна-красна
У скриньці гостинці.

Після слова «гостинці» діти присідають, вихователька починає, а вони закінчують:

Ягнятам — травцю.
Гусенятам — водицю.
Каченятам — ряску,
А малюкам — ласку.

Слова для вивчення й уточнення: весна, веснянка, весняний; трава, травичка, зелена; телята — свійські тварини; каченята, качка, гусенята, гуска — свійські птахи; скринька, гостинець, подарунок, несла, принесла, при-
йшла.

«Ворони»

(Закріплення вимови звука Р)

Діти стають у коло, хором говорять:
Біля нашої комори
Скачуть, каркають ворони.

«Ворони» скачуть навколо стільчиків і кричать: «Кар! Кар! Кар!»

Хоровод:

Ось собаки прибігають,
І ворони всі тікають.

Діти, що вели хорів, починають лопотіти ворон. Після цього команди міняються місцями, гра триває.

Слова для закріплення й уточнення: со-
рока, ворона — зимуючі птахи; собака —
свійська тварина; комора, скачуть, карка-
ють, стрибають, бігати, доганяти.

«Хто чим захищається?»

(Збагачення словника, формування вміння ділити слова на склади)

Дітей розподіляють на дві команди. Ви-
хователька ставить запитання. Перша коман-
да відповідає, друга плескає в долоні стіль-
ки разів, скільки у кожному названому слові
складів.

Слова для гри:

Вихователька

Діти

дзвобом —	півень, ворона, сорока
рогами —	олень, корова, коза
кігтями —	кішка, собака
хоботом —	слон
голками —	їжак

Завдання команд час від часу змінюється
для закріплення навички поділу слів на
склади. У грі закріплюються назви тварин.

«Куди підеш і що знайдеш?»

(Закріплення просторових понять і вимови
звуків З, Ш)

Вихователька розкладає іграшки в різних
місцях кімнати. Обирають відгадувача, за-

в'язують йому очі. Іграшки потрібно роз-
ставити справа від відгадувача, зліва, спе-
реду, ззаду. Діти з вихователкою промов-
ляють слова, відгадувач іде шукати іграшки,
вказуючи руками напрямом.

Вправо підеш — машину знайдеш,
Вліво підеш — ведмедика знайдеш.
Вперед підеш — ляльку Зіну знайдеш.
Назад підеш — сірого зайчика знайдеш.

Слова для уточнення: ведмідь, зайчик —
дикі звірі; машина — транспорт; сірий, бі-
лий, вухатий, вайлуватий; знайдеш, спійма-
єш, підеш.

Лілички для проведення рухливих ігор на майданчику

(Закріплення вимови різних звуків)

Ми, маленькі дошкільнята,
Любим бігати й стрибати,
Ану, спробуй нас догнати.
Раз, два, три —
Ну, скоріше нас лови!
(М'яч кидати будеш ти!)

* * *

Поміж нами, малюками,
Є один сміліш за всіх.
Раз, два, три — це, напевно, ти.

* * *

Ось грибочки у лісочку
В капелюшечках стоять.
Два грибочки, три грибочки,
Скільки разом буде? — П'ять.

* * *

Раз, два — дерева.
Три, чотири — вийшли звірі.
П'ять, шість — пада лист.
Сім, вісім — птахи в лісі.
Дев'ять, десять — це сунічки
Підвели червоні личка.

* * *

Білий голуб, білий, смілий,
Він зробив велике діло.
По полях, лісах літав
І поклін від нас всім дітям:
Білим, жовтим — всім на світі
Білий голуб передав.
Раз, два, три, чотири, п'ять
Я їду шукать.

Зацікавленість дітей, яка вини-
кає в ігрових ситуаціях, сприяє зба-
гаченню їхньої мови на дієслова та
інші частини мови, підвищенню ува-
ги до її звукового боку, закріплен-
ню навичок правильної вимови.